

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Переддипломна практика» є складовою обов'язкової частини дисциплін професійної підготовки фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня за спеціальністю 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія.

Пререквізити – Основи психолого-педагогічних досліджень. Інформаційно-комунікаційні технології. Психодіагностика. Психологія сексуальності. Психологія особистості. Робота психолога з сім'єю. Основи психологічної корекції. Робота психолога з дітьми різного віку. Організаційна психологія. Основи психотерапії. Основи спеціальної психології з практикумом роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Психосоматика. Психологічна реабілітаційна робота. Тренінг професійної успішності. Кризова психологія та віктимологія. Психодіагностична практика. Психокорекційна практика.

Кореквізити – Кваліфікаційна дипломна робота.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання: Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Мета – закріплення та поглиблення теоретичних знань, формування у майбутніх практичних психологів професійних умінь і навичок та професійно значущих якостей особистості, та на їх основі оволодіння видами професійної діяльності на рівні, який відповідає кваліфікації «бакалавр».

Завдання – закріплення і практичне використання теоретичних знань з фахових дисциплін; формування професійної ідентифікації майбутніх психологів, їх професійної самосвідомості; формування вмінь і навичок для реалізації психодіагностичної, профілактичної, розвивальної та психокорекційної діяльності психолога; формування та закріплення вмінь складати програму дій на основі самостійно сформульованих гіпотез;

вивчення технології проведення дослідження. Відповідно до специфіки бази практики та теми кваліфікаційної дипломної роботи, практикантам пропонуються різні види та завдання професійної діяльності, види умінь та рівні їх сформованості.

Результати навчання. після проходження переддипломної практики студент повинен знати: структуру програми психологічного дослідження; етапи проведення психодіагностичного дослідження; володіти такими вміннями: визначати психологічну проблему в умовах конкретної ситуації, розробляти шляхи подолання проблеми через постановку низки завдань; – поєднувати теоретичний аналіз проблем з їх оптимальним вирішенням; методично правильно проводити експериментальне дослідження, інтерпретувати результати психодіагностики, виявляти властивості особистості і можливості її продуктивної діяльності; забезпечувати розвиток і корекцію діяльності особистості чи колективу; організувати й здійснювати соціально-психологічну роботу і профілактику роботи, психологічну реабілітацію людини, консультативну діяльність.

3. Структура і зміст програми

3.1. Програма практики

№ лекції	Зміст практики	Кіл.-ть годин
7 СЕМЕСТР		
1	Участь в настановчій конференції	2
2	Ознайомлення зі специфікою та напрямками роботи обраної бази практики, зразками документації. Складання індивідуального плану роботи на період проходження практики	2
3	Робота в бібліотеці, з Інтернет-ресурсами, самопідготовка	5
4	Визначення мети, предмету, об'єкту, завдань та гіпотез емпіричного дослідження. Складання психодіагностичної програми	2
5	Підбір, кількісний та демографічний опис вибірки для проведення експериментального дослідження. Підбір та обґрунтування психологічного інструментарію для психодіагностичного дослідження	5
6	Проведення експериментального дослідження	25
7	Обробка результатів дослідження із використанням математичних методів обробки та застосуванням статистичного пакету SPSS	2
8	Аналіз та інтерпретація оброблених результатів експериментального дослідження	10
9	Індивідуальне або групове консультування за результатами діагностики / Профконсультативна робота / Розробка програми тренінгу і проведення тренінгових занять за результатами емпіричного дослідження / Розробка корекційно-розвивальної роботи	30
10	Оформлення звіту	2
11	Участь в звітній конференції	5
	РАЗОМ:	90

3.2. Орієнтовний індивідуальний план студента-практиканта

№ п.п.	Зміст практики	Кількість годин
1	Ознайомлення зі специфікою та напрямками роботи обраної бази практики, зразками документації. Складання індивідуального плану роботи на період проходження практики	2
6	Підготовка інформаційних матеріалів для проведення	2

	групової профконсультації	
7	Участь у майстер-класі «Використання інтерактивних технологій у профорієнтаційній роботі зі старшокласниками»	2
8	Розробка анкети для експрес-опитування потенційних абітурієнтів щодо їхніх намірів у виборі професії серед спеціальностей, які надаються в університеті	2
11	Проведення профінформаційних занять для старшокласників міста	4
12	Проведення профдіагностики зі старшокласниками міста	6
13	Проведення групових профконсультацій зі старшокласниками міста	4
14	Розробка психодіагностичної програми (актуальність дослідження, ступінь вивчення проблеми, мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження)	2
15	Розробка психодіагностичної програми (підбір психодіагностичного інструментарію, розробка бланків для психодіагностики)	5
16	Проведення психодіагностики, підготовка електронних матриць для занесення результатів діагностики	20
18	Обробка та інтерпретація результатів дослідження	4
19	Підготовка та проведення групових та індивідуальних консультацій за результатами дослідження	5
20	Розробка концепції тренінгової програми, спрямованої на розвиток / корекцію психологічних особливостей респондентів	25
22	Підведення підсумків практики. Оформлення звіту.	2
	Участь в звітній конференції	5
Всього:		90

3.3. Зміст роботи студента-практиканта

Переддипломну практику студенти проходять на підприємствах, у навчальних закладах всіх рівнів, у центрах психологічної допомоги, у психодіагностичних центрах, центрах психологічної реабілітації, психіатричних лікарнях, центрах зайнятості, центрах профорієнтації, комерційних організаціях та інших установах, де є психологічна служба або кабінет психолога тощо. Студенти можуть пропонувати інші місця проходження практики – служба соціальної допомоги населенню (психолого-медико-соціальні центри, інтернати, притулки для дітей і підлітків, які потребують психолого-педагогічної та медико-соціальної допомоги).

Відповідно до напрямків та видів професійної діяльності шкільного психолога студенту-практиканту пропонуються такі види робіт:

1. Підготувати і провести бесіду з батьками (на батьківських зборах у класі, на батьківських семінарах) з метою пропаганди психологічних знань. Темі бесід визначаються у відповідності з планом роботи шкільного психолога. Для прикладу теми можуть бути такими:

✓ «Психологія сім'ї та сімейних стосунків»;

- ✓ «Психологічні проблеми спілкування в системі «батьки—діти»;
- ✓ «Психічний розвиток та формування особистості дитини в молодшому шкільному віці» та ін.

В межах курсів «Валеологія» та «Основи безпеки життєдіяльності» підготувати і провести бесіду з учнями щодо профілактики відхилень в особистісному розвитку. Тематика бесід також визначається у відповідності з планом роботи шкільного психолога та календарним планом роботи вчителя - предметника.

Орієнтовний перелік тем:

1. «Профілактика шкідливих звичок, СНІДу, венеричних захворювань»;
2. «Гігієна розумової праці»;
3. «Особливості формування позитивної «Я»-концепції у підлітковому віці»;
4. «Педагогічний конфлікт у підлітковому віці та шляхи його подолання» та ін.

3. Організувати, провести, проаналізувати дані діагностичних досліджень та написати:

- а) психолого-педагогічну характеристику учня;
  - б) психолого-педагогічну характеристику класного колективу;
  - 3) психологічний аналіз уроку.
4. Розробити консультативну програму роботи з одним клієнтом (учнями, вчителями, батьками) та провести 5 консультацій за запитом клієнта.
5. Розробити комплекс корекційних занять та провести:
- ✓ п'ять групових корекційних занять для вікової групи 14—16 років з корекції комунікативних вмінь з елементами соціально-психологічного тренінгу;
  - ✓ п'ять індивідуальних або групових корекційних занять для вікової групи 6—7 років з корекції пізнавальної або особистісної сфери з елементами казкотерапії, арттерапії.

Переддипломна практика в системі соціальних служб для молоді

Теоретична підготовка майбутніх практичних психологів передбачає вивчення психологічних та соціально-педагогічних дисциплін у поєднанні з практичною діяльністю студентів. Однією з важливих форм організації практичної діяльності є проходження переддипломної практики в закладах соціальних служб для молоді та спеціалізованих закладах, які займаються соціальною роботою.

Метою роботи психолога в центрах ССМ є реалізація комплексу заходів з профілактики психологічних проблем у молодіжному середовищі, з гармонізації сімейних стосунків та підтримки адаптивного рівня психічного здоров'я, а також психокорекційна робота з різними віковими категоріями дітей та молоддю, навчання навичкам ділового спілкування, саморегуляції, різноманітним методам зняття емоційного напруження і, таким чином, надання допомоги в соціальній адаптації.

Основні види роботи психолога в системі ССМ:

- ✓ Психологічна просвіта: розповсюдження та пропаганда психологічних знань, надання клієнтам довідок та інформації щодо психологічних послуг, психологічної літератури тощо
- ✓ Психопрофілактика: діяльність, спрямована на виявлення та усунення негативних факторів, виявлення та використання позитивних факторів для розвитку особистості, визначення оптимальних умов для збереження психічного здоров'я.
- ✓ Психодіагностика: дослідження темпераменту та рис характеру людини (визначення психотипу) і, таким чином, виявлення схильності до депресивних або кризових станів, підвищення сприйнятливості до стресогенних факторів; визначення схильності до різних типів поведінки (в т.ч. девіантної); діагностика психологічної атмосфери в сім'ї; діагностика психоемоційного стану та можливих причин виникнення

негативних станів; виявлення рівня суб'єктивного контролю, ціннісних орієнтацій; профтестування (схильність до тієї чи іншої професії).

✓ Психокорекція: діяльність, яка спрямована на внесення змін в протікання психічних функцій та, розвиток особистості. Корекція психічних функцій здійснюється у напрямку подолання чи послаблення вад, порушень в діяльності цих функцій. Корекція розвитку особистості слугує відродженню та розвитку особистісних якостей людини, сприяє особистісному росту.

✓ Психореабілітація: діяльність, спрямована на відновлення, корекцію чи компенсацію порушених психічних функцій і станів хворих та інвалідів, а також осіб, які перенесли захворювання, отримали психотравму. Діяльність служби щодо реалізації психологічної підтримки клієнтів здійснюється засобами психологічної діагностики, консультування, психотерапії та ін.

Відповідно до перелічених видів роботи діяльність психологічної служби в системі соціальних служб реалізується за наступними напрямками:

- ✓ соціально-психологічна допомога сім'ї;
- ✓ "телефон довіри";
- ✓ соціалізація молодих людей з особливими потребами;
- ✓ профілактика алкоголізації та негативних явищ у молодіжному середовищі.

4. Технології та методи навчання

Процес проходження соціально-психологічної практики ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: самостійна робота (робота з літературними джерелами, використання систем MOODLE); словесні (розповідь, бесіда, пояснення); практичні; наочні (вправи, техніки, тренінг з елементами демонстрації, ілюстрації); інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні технології.

Самостійна робота студентів складається: закріплення пройденого матеріалу, з опрацювання рекомендованої літератури, виконання додаткових практично-професійних завдань за профілем майбутньої професії.

5. Методи контролю.

На всіх етапах проходження практики студенти отримують індивідуальні консультації у своїх керівників. Обов'язковим для студента є ведення щоденника з практики встановленого зразка, в якому послідовно висвітлюються всі етапи роботи і форми контролю, і який додається до звіту з практики.

По закінченню практики студенти надають керівнику практики від кафедри звітну документацію. Захист звіту з практики проводиться на звітній конференції з практики. На звітну конференцію необхідно подати звіт, заповнений щоденник та зробити презентацію своєї роботи.

Оцінка за практику виставляється за підсумком результатів проведення відповідної завданням практики роботи (рівень теоретичного обґрунтування і якість методичного забезпечення), якості продемонстрованих студентом вмінь і навичок проведення психологічного аналізу своєї діяльності, а також рівня професійної компетенції студента, виявленого у процесі проходження практики. На підставі вище вказаного викладач-керівник проводить залік із диференційованою оцінкою.

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Результати складання диференційованого заліку оцінюються за чотирибальною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно") та вносяться до журналів, екзаменаційних відомостей, індивідуального плану студента.

Оцінювання результатів навчання студентів за ваговими коефіцієнтами

Оформлення документації з практики			Звітна конференція
ведення щоденника	повнота документації	якість документації	
0,25	0,25	0,25	0,25

Критерії оцінювання документації з практики

«Відмінно» ставиться у випадку, якщо матеріали практики відповідають усім формальним та змістовним вимогам до їх написання, зокрема:

- матеріали практики подані у встановлений термін;
- звітна документація представлена у повному обсязі;
- матеріали практики є оригінальним авторським доробком студента, а не ксерокопією чи дублюванням роботи іншого студента;
- наявні бланки всіх досліджень;
- кількісний та якісний аналіз результатів досліджень виконаний у повному обсязі без суттєвих помилок і недоліків.

«Добре» ставиться у випадку, якщо матеріали практики відповідають усім формальним та змістовним вимогам до їх написання, зокрема:

- матеріали практики подані у встановлений термін, у повному обсязі;
- матеріали практики є оригінальним авторським доробком студента, а не ксерокопією чи дублюванням роботи іншого студента;
- наявні бланки досліджень;
- кількісний та якісний аналіз результатів досліджень виконаний у повному обсязі, але наявні незначні помилки та недоліки, що пов'язані з обчисленнями результатів та їхньою інтерпретацією.

«Задовільно» ставиться у випадку, якщо матеріали практики відповідають встановленим формальним та змістовним вимогам до їх написання, зокрема:

- матеріали практики подані у повному обсязі, але пізніше встановленого терміну;
- матеріали практики є оригінальним авторським доробком студента, а не ксерокопією чи дублюванням роботи іншого студента;
- матеріали практики представлені в неповному обсязі, наявні помилки, які студент за допомогою керівника практики спроможний виявити, але не завжди може виправити;
- студент не дотримувався всіх вимог до оформлення матеріалів практики;
- наявні бланки досліджень;
- кількісний та якісний аналіз результатів досліджень виконаний у повному обсязі, проте наявні помилки та недоліки, що суттєво позначаються на їхній інтерпретації.

«Незадовільно» ставиться у тих випадках, якщо:

- матеріали практики не подані або подані частково;
- матеріали практики є дублюванням або ксерокопією матеріалів іншого студента;
- відсутні бланки досліджень;
- студент допустив помилки при здійсненні кількісного та якісного аналізу результатів досліджень, що суттєво вплинуло на їхню інтерпретацію.

Критерії оцінювання звітної конференції

«Відмінно» – чіткість, логічність, структурованість виступу з представленими матеріалами, висока культура їх письмового оформлення та методичного обґрунтування.

«Добре» – розкриття основних методичних аспектів представлених матеріалів, незначне порушення логічних зв'язків, незначні неточності в аналізі матеріалів та труднощі в їх методичному обґрунтуванні.

«*Задовільно*» – формальний характер виступу з представленими матеріалами, несформованість вміння методичного обґрунтування відповідних елементів бази знань, низький рівень володіння практичними знаннями та уміннями.

«*Незадовільно*» – студент відсутній на захисті звіту

Підсумкова оцінка за семестр згідно з національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. При цьому за інституційною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Рекомендована література

1. Бітянова М. Р. Психолог у школі: зміст діяльності й технології : посібник / М. Р. Бітянова. – Київ : Главник, 2007. – 159 с.
2. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник. К.: «Академвидав», 2011. 464 с.
3. Документація психолога / Упорядник Т. Гончаренко. – К.: Ред.загально педагогічних газет, 2003. – 120 с
4. Класні години з психологом / уклад. О. В. Скворчевська, О. С. Нурєєва. – Харків : Основа, 2008. – 240 с.
5. Марінушкіна О. Є. Порадник практичного психолога / О. Є. Марінушкіна, Ю. О. Замазій. – Харків : Основа, 2007. – 240 с.
6. Туріщева Л. В. Настільна книга шкільного психолога : навч.-метод. посіб. для вчителя. – Харків : Основа ; «Тріада+», 2008. – 256 с.
7. Федорчук В.М. Соціально-психологічний тренінг "Розвиток комунікативної компетентності викладача" / В.М. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 240 с.

8. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція: навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал». 2005. 656 с.